

Til Miljøminister Lea Wermelin, miljoeministeren@mfv.dk og
Konstitueret Kulturminister Rasmus Prehn, kum@kum.dk

Den 29. november 2019

Dansk Møllerforening udtrykker bekymring over manglende hensyntagen til kulturhistoriske interesser ved gennemførelse af vandløbsprojekter, herunder beskyttelse af de sidste danske vandmøller

Problematikken omkring bevaring af vandmøller, kontra gennemførelse af vandløbs-restaureringsprojekter, har været genstand for flere henvendelser fra flere organisationer i de senere år, herunder også Dansk Møllerforening.

Grunden til disse gentagne henvendelser er den problematik, at ingen vandmøller tilsyneladende anses for at udgøre en så væsentlig kulturhistorisk interesse, at vandløbslovens § 37 eller Vandrammedirektivets Guidance Nr. 4 har kunnet tages i anvendelse ved de projekter, der hidtil har været gennemført.

I forarbejdet til Vandrammedirektivet, har Europa Kommissionen gjort det muligt for de enkelte nationalstater, at varetage egne kulturhistoriske interesser. Det er således muligt at udtage vandløbsstrækning ved fredede og bevaringsværdige samt funktionelle vandmøller af vandplanarbejdet, med henvisning til, at her er væsentlig kulturarv.

Dette står i "Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Guidance document no. 4. Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies" på side 42, hvor det anføres, at vandløbsstrækninger ved for eksempel kulturhistoriske vandmøller kan kategoriseres som stærkt modificerede vandløbsstrækninger, og dermed udtages af vandplanarbejdet.

Tilsyneladende er denne del af vandrammedirektiv ikke implementeret i Danmark, idet ingen vandløbsstrækninger ved historiske vandmøller er kategoriseret som stærkt modificeret, undtagen Mølleåen i Nordsjælland. I den øvrige del af landet, er der ingen vandløbsstrækninger, der er udtaget med henvisning til hensynet til, at der på strækninger er væsentlig kulturarv. Fredede vandmøller er kategoriseret, som kulturarv af national betydning, og Dansk Møllerforening mener, at i det mindste strækninger ved fredede og intakte vandmøller, bør kunne udtages med henvisning til, at der her er væsentlig kulturarv. Det er bare ikke sket, og der er i 2019 kun få intakte, fredede vandmølleanlæg tilbage i Danmark.

Ved vandplanarbejdet i Danmark, har man fuldstændigt tilsidesat hensynet til kulturarvsinteresser, og end ikke gennemført nationale analyser, så der er kendskab til hvilken væsentlig kulturarv der er.

Arbejdet med den tredje vandplanperiode er godt i gang, og herunder også Miljøministeriets fastsættelse af målkrav om, hvor det ønskes, at de lokale kommuner gennemfører vandløbsprojekter for fjernelse af fysiske spærringer.

Grundlaget for dette arbejde er mange grundige analyser af forhold, der har betydning for vandføring, flora og fauna.

Desværre mangler der stadigvæk ordentlige og grundige nationale danske analyser af den kulturarv, der knytter sig til vandløbene. Vi ved reelt ikke hvilke vandmøller vi har, hvad de indeholder og hvilken tilstand de er i. Vi har en formodning, og mener at vide noget og have kendskab til de vigtigste vandmøller. Men reelt ved vi det ikke, da der ikke foreligger en opdateret national gennemgang. Bortset fra, nu ældre, analyser i det tidligere Fyns Amt, samt A. Jespersens arbejder tilbage fra 1981, er der ingen viden på nationalt niveau.

Vi finder det urimeligt, at vandplanarbejdet fortsættes uden denne viden. Hver gang et vandløbsprojekt gennemføres, er der risiko for, at væsentlige kulturhistoriske interesser tilsidesættes, idet det nationale overblik og prioritering mangler. Forespørgsel til et lokalt museum er ikke godt nok, idet de lokale museumsmedarbejdere ikke har noget datamateriale eller nogen national viden eller prioritering, at forholde sig til.

Ydermere er det således, at det ikke er muligt for hverken en kommune, et museum og en ejer af en vandmølle, at hævde, at kulturhistoriske interesser bør gå forud for vandløbsinteresser. Afgørelsen fra Miljø- og Fødevarerklagenævnet fra 19. marts 2019 om Gundestrup Mølle er eksempel på dette.

Ved nogle vandmøller, har der i vandplanarbejdet ikke været krav om fjernelse af fysisk spærring, og dette er typisk ved kildemøller, hvor der opstrøms ikke er vandløb eget til smolt.

En række fredede vandmøller er foreløbigt udtaget af vandplanarbejdet. Det er sket ved at ejerne har modtaget et brev, hvor den lokale kommune anfører, at vandmøllestedet er udtaget og at det er sket med henvisning til, at etablering af omløb det pågældende sted, vil være for omkostningstungt.

Vi finder det naturligvis positivt, at en række vandmøller er undtaget fra etablering af omløb, men måden det er sket på er ikke tilfredsstillende. Vandmøller med væsentlige kulturhistoriske interesser skal ikke kun udtages midlertidigt, med henvisning til økonomiske forhold. Det er nødvendigt, at de vandmøller, der er kulturhistorisk væsentlige udtages fra vandplanarbejdet, med henvisning til at de er væsentlig kulturarv.

Vi håber, at vores henvendelse vil blive taget til efterretning og at betragtningerne kan inddrages i det aktuelle arbejde med vandplanerne. Er der spørgsmål og brug for yderligere oplysninger, bidrager vi naturligvis gerne ved henvendelse.

Med venlig hilsen

Susanne Jervelund, formand
Dansk Møllerforening
Grubbemøllegården 8A
5600 Faaborg
21 73 67 18
jervelund@gmail.com

Vedlagt:

Liste over vandmøller, som Dansk Møllerforening mener bør udtages fra vandplanarbejdet.

Liste over vandmøller, som Dansk Møllerforening mener bør udtages fra vandplanarbejdet

Oversigten er koncentreret om vandmøllesteder, hvor der, så vidt Dansk Møllerforening har kendskab til, endnu ikke er etableret faunapassage.

1. Liste over fredede vandmøller, som SKAL udtages af vandplanarbejdet med henvisning til, at de er væsentlig kulturarv (og ikke blot med henvisning til, at et eventuelt faunapassageprojekt aktuelt anses for at være forbundet med for store omkostninger)
2. Herudover er det et antal ikke-fredede vandmøller / værket, hvor status muligvis er god eller fungerende. Disse bør også friholdes fra vandplanarbejdet indtil der foreligger en national analyse af kulturarven ved vandløb, herunder en møllesagkyndig prioritering af vandmøller.

1. Liste over bygningsfredede vandmøller

Lille Mølle	Lillemøllevej 14, Refsvindinge, 5853 Ørbæk	Nyborg Kommune	Fredet 1954 og omgivelser 2012
Bundsbæk Mølle	Bundsbækvej 27, Dejbjerg, 6900 Skjern	Ringkøbing-Skjern Kommune	Fredet 1977 og omgivelser 2012
Grubbe Mølle	Grubbemøllegården 2, 5600 Faaborg	Faaborg-Midtfyn Kommune	Fredet 1997 og omgivelser fredet 2012
Grønne Mølle	Grønne Møllevejen 2, 5540 Ullerslev	Nyborg Kommune	Fredet 1989 med omgivelser
Harridslevgård Vandmølle	Assensvej, 5400 Bogense	Nordfyns Kommune	Fredet 1918, udvidet 1991
Kaleko Mølle	Prices Havevej 38, 5600 Faaborg,	Faaborg-Midtfyn Kommune	Fredet 1944 og omgivelser fredet 2004
Karmark Mølle	Karmark Møllevej 2, 8850 Bjerringbro	Viborg Kommune	Fredet 1959 og omgivelser 2011
Knag Mølle	Knagmøllevej 8, 6630 Rødding,	Vejen Kommune	Fredet 1959 og omgivelser 2011
Vejstrup Mølle	Vejstrup Vandmølle 1, 5882 Vejstrup	Svendborg Kommune	Fredet 1959 og omgivelser fredet 2012
Arreskov Mølle	Arreskovvej 27, Øster Hæsing, 5600 Faaborg	Faaborg-Midtfyn Kommune	Fredet 1990
Dorf Vandmølle	Storskovvej 38, Dorf, 9330 Dronninglund	Brønderslev Kommune	Fredet 1999
Hjerritsdal Mølle	Hjerritsdalvej 3, 9500 Hobro	Mariagerfjord Kommune	Fredet 1959
Klostermølle	Klostermøllevej 48, Voerladgaard, 8660 Skanderborg	Skanderborg Kommune	Fredet 1989
Røde Mølle	Blæsbjergvej 19, Bredbjerg,	Nordfyns Kommune	Fredet 1954
Slusegårds Mølle	Strandvejen 10, Pedersker, 3720 Aakirkeby	Bornholms Kommune	Fredet 1959
Fredede elproducerende værker			
Christiansdal Elværk	Christiansdalvej 50, 6500 Vojens	Haderslev Kommune	Fredet 2001
Harte Højspændingsværkværket	Alpedalsvej 107 A, 6000 Kolding	Kolding Kommune	Fredet 2002
Tangeværket	Bjerringbrovej 54, 8850 Bjerringbro	Silkeborg Kommune	Fredet 2007 Omgivelser 2007

2. Vandmøller og værket (ikke fredede), som skal friholdes fra vanplanarbejdet indtil der foreligger en national analyse og kulturhistorisk prioritering.

Der er behov for en gennemgang af danske vandmøller og vandkraftværket, herunder disse vandmøller/ værket for kendskab til status af molinologisk værdi, samt vurdering af tilstand og kulturhistorisk værdi.

Bramstrup Mølle	Bramstrup 1, 5792 Årslev	Odense Kommune
Bøstrup Mølle	Bøstrupvej 5, 8870 Langå	Favrskov Kommune
Daugbjerg Mølle	Dybdalsvej, 8800 Viborg	Viborg Kommune
Englerup Mølle	Englerupvej 66, 4100 Ringsted	Ringsted Kommune
Frederiksværk Polermølle	Krudtværksalleen 1, 3300 Frederiksværk	Halsnæs Kommune
Fussingø Mølle	Vasevej 10, Ålum, 8900 Randers,	Randers Kommune
Gudum Klostermølle	Klostermøllevej 4, 7620 Lemvig,	Lemvig Kommune
Gundestrup Mølle	Gundestrupvej 12, 5762 V. Skerninge	Svendborg Kommune
Gødding Mølle	Gødding Møllevej 31, Egtved	Vejle Kommune
Halkær Mølle	Hedegårdsvej, Bislev, Nibe,	Aalborg Kommune
Hammer Mølle	Hammer Møllevej 11, 7160 Tørring	Vejle Kommune
Handsted Mølle	Handstedvej 15, 8700 Horsens	Horsens Kommune
Holme Mølle	Nørre Næråvej 81, 5450 Otterup,	Nordfyns Kommune
Holstebro Højspændingsværk	Ringvejen, 7500 Holstebro	Holstebro Kommune
Hopballe Mølle	Hopballevej 56,	Vejle Kommune
Katvad Mølle	Katvad Møllevej 1, Katvad, 8881 Thorsø	Favrskov Kommune
Kimmerslev Mølle	Dyndetvej 1, 4140 Borup	Køge Kommune
Kjerris Mølle	Molsvej 122, Femmøller, Ebeltoft	Syddjurs Kommune
Lax Mølle	Varnæsvej 35 a, 6200 Aabenraa	Aabenraa Kommune
Mattrup Mølle	Mattrupvej 6, 8765 Klovborg	Ikast-Brande Kommune
Mausing Mølle	Mausingvej 55, Mausing, 8620 Kjellerup	Silkeborg Kommune
Randrup Mølle	Randrupmøllevej 18, 8800 Viborg	Randers Kommune
Rugårds Mølle	Paddesøvej 7, Veflinge,	Nordfyns Kommune
Ry Mølle	Rodelundvej 2, 8680 Ry	Ry Kommune
Sandager Mølle	Smidstrupvej 56, 5400 Bogense	Nordfyns Kommune
St. Ryde Mølle	Ryde, 7500 Holstebro	Holstebro Kommune
Stenbjerg Mølle	Stennevej 79, 6200 aabenraa	Aabenraa Kommune
Strids Mølle	Møllelægget, 4450 Jyderup	Holbæk Kommune
Tustrup Mølle	Fræervej 16, Fræer, 9520 Skørping	Rebild Kommune
Urte Mølle	Nielstrupvej 16, 5762 Vester Skerninge	Svendborg Kommune
Vestbirk Elværk	Søvejen, 8752 Østbirk	Horsens Kommune
Ørnbjerg Mølle	Stubbevej 2a, Dråby, 8410 Rønde	Syddjurs Kommune